

JAARVERSLAG 2012

VERZETSMUSEUM
AMSTERDAM

INHOUD 2012

1	INLEIDING	3	5	EDUCATIE	17	8	ORGANISATIE	31
2	TENTOONSTELLINGEN	7		Groepsbezoek	17		Bestuur	31
	Wisselexpositieruimte	7		Museumdocenten	17		Personeel	31
	■ Elke dag een draadje...			Speciale educatieve programma's, samenwerking en promotie	17		Museumregister	33
	Borduren in gevangenschap 1940-1945	7		Multimediatours	19		Huisvesting en faciliteiten	33
	■ Kindermuseum. Werk in uitvoering	7	6	EVENEMENTEN	21		Vriendenstichting	33
	Entreehal	9		Lezingen, discussies en filmvertoningen	21		Financiën	35
	■ Amsterdam door de lens van een clandestiene camera.			■ Geuzenpenningbijeenkomst	21	9	BIJLAGEN	39
	Foto's van Karel Bönnekamp	9		■ Bijeenkomstenserie Helden en Schurken	21		Directie en bestuur	39
	■ Legacy/Een vergeefs leven	9		■ Anton de Kom-lezing	21		Nevenfuncties	39
	■ Prikkelraad	9		■ Sobiborbijeenkomst	21		Personeel	39
3	KINDERMUSEUM	11		■ Eenmalige bijeenkomsten en evenementen van derden	21		Comité van Aanbeveling	40
	Bouw	11		Collectieve evenementen	23		Bestuursleden Stichting Vrienden	40
	Procedures	11	7	PUBLIEK, MARKETING EN PR	25		Commissies/klankbordgroepen	40
	Inhoudelijke ontwikkeling	11		Bezoekers	25		Vrijwilligers	41
	Fondsenwerving	11		Marketing en PR	25		Algemene bijdragen	42
	Publiciteit	13		Websites	27		Bijdragen voor het kindermuseum	42
4	COLLECTIE & BIBLIOTHEEK	15		Sociale Media	27		Bijdragen voor overige projecten in 2012	42
	Acquisitie, ontsluiting en behoud	15		Relaties	29		Bijdragen in natura	42
	Raadpleging en uitlening	15					Colofon	42

Leden van de kinderklankbordgroep De Verzetssende slaan op 8 februari het eerste gat in de muur op de plaats van de doorgang naar het nieuwe kindermuseum. De kinderen gaven hiermee het startsein voor de bouwwerkzaamheden.

INLEIDING

2012 was voor het Verzetsmuseum een spannend jaar. Aan het begin van het jaar werden de bouwwerkzaamheden voor het kindermuseum gestart. Deze vorderden naar volle tevredenheid, tot in april de bouwkundige aannemer failliet ging. Nadat pogingen tot een doorstart waren mislukt, kon het museum in september de bouw hervatten met een nieuwe aannemer. Zeer gunstig was dat de Raad van State begin juli de bezwaren tegen het bestemmingsplan – dat de bouw mogelijk maakt – definitief ongegrond verklaarde. Door een bijdrage van de Provincie Noord-Holland kwam de financiering zo ver rond dat in ieder geval de minimale variant van het kindermuseum kon worden gerealiseerd.

2012 was ook een belangrijk jaar vanwege de meerjarensubsidie voor de periode 2013-2016. In het kader van het gemeentelijke Kunstenplan 2013-2016 moest dit keer een aanvraag worden ingediend voor ofwel de ‘functionele ruimte’ of de ‘vrije ruimte’. Na lang wikken en wegen koos het museum voor een bescheiden aanvraag in de ‘vrije ruimte’. In december nam de gemeenteraad het besluit om het volledige aangevraagde bedrag toe te kennen. Mede vanwege verwachte toekomstige bezuinigingen intensiverde het Verzetsmuseum in 2012 diverse grootstedelijke en landelijke samenwerkingsverbanden.

Met de opening van het kindermuseum in 2013 voor de boeg, werkte de museumstaf hard aan de inrichtingsplannen. Daarnaast werd toch ook een gevarieerd tentoonstellingsprogramma gerealiseerd. In de wisselexpositieruimte trok de eigen productie *Elke dag een draadje. Borduren in gevangenschap 1940-1945* tot 23 september veel (dames)publiek. In oktober volgde de proef-

Impressie van de collectie van het Verzetmuseum gemaakt door de bekende fotograaf Govert de Roos. Alle culturele instellingen van het samenwerkingsverband De Plantage werden in 2012 met bijzondere foto's in beeld gebracht op de Waterloopleinmarkt.

opstelling *Kindermuseum. Werk in Uitvoering*. In de entreehal was de fototentoonstelling *Amsterdam door de lens van een clandestiene camera. Foto's van Karel Bönnekamp* te zien tot 17 juni. Daarna werden twee nauw op elkaar aansluitende werken van fotografe Juliette Erkelens geëxposeerd: *Legacy* en *Een vergeefs leven*. In december werd de van het Muzee in Scheveningen overgenomen expositie *Prikkeldraad* geopend, over krijgsgevangen Nederlandse militairen en de keuzes en dilemma's waar zij voor stonden.

Op praktisch-organisatorisch gebied had het museum te kampen met diverse ongemakken. Het bleef moeilijk om een goede administrateur te vinden. Ingrijpend was een zeer grote lekkage door een verstopte in pandige hemelwaterafvoer, waardoor het depot deels moest worden ontruimd en de wand tussen het depot en de wisselexpositieruimte deels vervangen. Het museum maakte gebruik van de situatie om een deel van de wisselexpositieruimte tijdelijk af te schotten en daar het verlaagde vloerdeel – al vanaf de opening van het museum in 1999 een hindernis voor de wisseltentoonstellingen – met lichtgewicht beton permanent te verhogen. Zonder veel problemen werden de technisch verouderde multimediatours aangepast en vervangen door audiotours.

De bezoekersaantallen waren – na jaren van gestage groei – ook in 2012 weer erg goed. Door een tariefverhoging in september liep het schoolbezoek aan het museum voor het eerst in vele jaren licht terug. Het museum ontving in 2012 15.388 scholieren in groepsverband. Dankzij een stijgend aantal individuele bezoekers kon het museum het jaar toch afsluiten met een nagenoeg zelfde aantal bezoekers als in recordjaar 2011. In 2012 ontving het museum 61.086 bezoekers.

"Mijn celgenoot
Tineke Beyerink zei:
maak ook zoiets
Betty, het houdt je
 bezig"

De tentoonstelling Elke dag een draadje... Borduren in gevangenschap emotioneerde veel bezoekers. Vooral vrouwelijke gevangenen documenteerden tijdens de Tweede Wereldoorlog hun ervaringen in borduurwerk, dat veel gemakkelijker kon worden verstopt en bewaard dan tekeningen of aantekeningen op papier.

TENTOONSTELLINGEN

WISSELEXPOSITIERUIMTE

In de wisselexpositieruimte heeft het museum in 2012 twee tentoonstellingen gerealiseerd.

ELKE DAG EEN DRAADJE. BORDUREN IN GEVANGENSCHAP 1940-1945 (T/M 23 SEPTEMBER)

Deze tentoonstelling, in 2011 gemaakt rondom de vele prachtige borduurwerken gemaakt in gevangenschap uit de eigen collectie van het museum, werd op veler verzoek diverse malen verlengd. Het reactieboek stond ook in 2012 weer vol opgetogen reacties. Uit het reactieboek bleek dat de tentoonstelling zeker ook door de buitenlandse toeristen zeer werd gewaardeerd:

'It's encouraging we can withstand, oppose and keep our identity if we find something to connect ourselves with others'

B. Tromfvefver, Essen, Germany, 4 april 2012

'... Amazing people can always find comfort in the arts and imagination.' Dane and Anita Weys, NY, 2012

'These simple embroideries bring us close to what these women had to suffer and how the human spirit keeps us strong.'

NJ Carter, UK

Verder zijn het vooral handwerk liefhebbers en mensen met een Indische achtergrond die hun reacties achterlieten:

'...Zelf heb ik in vrijheid veel aan handwerken gedaan. Ik besef hoe moeilijk het voor hen geweest moet zijn. Maar ook dat ze er veel kracht uit konden putten.' 15 april 2012

'... als kind van Indische ouders is het moeilijk je voor te stellen hoe het was. Dit is weer een stukje van de puzzel. Dank daarvoor!'

Hedwig Verburg, Wormer

'Deze prachtige werken hebben mij diep geraakt en ontroerd. (...) Deze meidagen was ik nog niet eerder zó dichtbij het verdriet, de hoop en de spanning van de oorlog.'

6 mei 2012, Grietje Snel-Bonder, Smilde

'Diep onder de indruk (opnieuw) van de veerkracht der vrouwen. Roept beelden op. Veel dank voor deze tentoonstelling!'

Thea Meulders (kind uit Jappenkampen Sumatra),

19 september 2012

KINDERMUSEUM. WERK IN UITVOERING (VANAF 17 OKTOBER)

Op 17 oktober, tijdens een perspresentatie over de vier hoofdpersonen van het kindermuseum, werd ook de proefopstelling *Werk in Uitvoering* geopend. In deze tentoonstelling konden jonge bezoekers kennismaken met de vier hoofdpersonen van het kinder-

museum: Eva, Jan, Nelly en Henk. Ook kregen ze een kijkje achter de schermen door werkmaquettes en schetsen, mochten zij hun mening geven over testversies van tentoonstellingsonderdelen en meedenken over de naam van het kindermuseum. Veel jonge bezoekers vulden het werkboekje in en ontvingen als attentie een polsbandje. Aan het eind van het jaar werden ook schoolgroepen uitgenodigd om met een museumdocent bepaalde onderdelen van het toekomstige kindermuseum te testen. Dit leverde waardevolle informatie op.

De tentoonstelling wekte ook veel nieuwsgierigheid, zo blijkt uit de opgetekende reacties:

'22/11/12 Ik vond het verzetsmuseum heel erg leuk en leerzaam.

Ik kan niet wachten op het kindermuseum.' Marcus

'Ik vind het hartstikke leuk om mee te maken en dat ik zeker terugkom als het is afgebouwd.'

'Het is mooi om te zien dat mensen meewerken aan het museum, zodat kinderen begrijpen hoe het was en dat ze het even mogen afkloppen dat er hier lang geen oorlog is geweest.'

De vier hoofdpersonen van het kindermuseum: Eva, Jan, Nelly en Henk

In de video-installatie Een vergeefs leven portretteert de kunstenares en fotografe Juliette Erkelens een man die in de huid kruipt van zijn grootvader die lid was van de NSB. De installatie was met Erkelens indrukwekkende fotoserie Legacy van 20 juni tot 17 december geëxposeerd in de entreehal van het museum.

ENTREEHAL

In de entreehal waren drie tentoonstellingen te zien.

AMSTERDAM DOOR DE LENS VAN EEN CLANDESTIENE CAMERA. FOTO'S VAN KAREL BÖNNEKAMP (T/M 17 JUNI)

Bönnekamp (1914-2008) legde vanaf 1942 systematisch bezettings-taferelen vast. Hij liep daarmee vooruit op de meeste professionele clandestiene fotografen, die vooral de Hongerwinter documenteerden, en maakte unieke foto's van bijvoorbeeld de Jodenvervolging. De tentoonstelling trok ook in 2012 veel bezoekers, vooral uit Amsterdam en werd – getuige de reacties – ook gewaardeerd door de buitenlandse bezoekers:

'15/4 2012. Wat een foto's, ook van hoe het in deze buurt was.

Zo kom je steeds meer te weten. Eben-Haëzer'

'The power of the observant photographer lasts longer than himself.

R.L. Vannostaud, Co, USA 18/4, 2012'

LEGACY/EEN VERGEEFS LEVEN (20 JUNI T/M 16 DECEMBER)

Fotografe Juliette Erkelens maakte een fotografische reconstructie met haar eigen man en kinderen van het moment van afscheid voor de onderduik, dat zich twee generaties eerder binnen de familie had afgespeeld. Deze indrukwekkende fotoserie, *Legacy*, kreeg een vervolg met de video-installatie *Een vergeefs leven*, waarin een man in de huid kruipt van zijn grootvader die lid was van de NSB.

Voor de tentoonstelling werd een geslaagd openingsprogramma georganiseerd waarin Helmert Woudenberg (zoon van het NSB-kopstuk Hendrik Jan Woudenberg) en Debby Petter, die een boek schreef over de onderduikervaringen van haar Joodse moeder, reageerden op de kunstwerken en onder leiding van Ursul de Geer praatten over hun eigen ervaringen. De kunstwerken werden goed bekeken.

PRIKKELDRAAD (VANAF 20 DECEMBER)

De tentoonstelling *Prikkeldraad* gaat over Nederlandse voormalige dienstplichtige militairen die in 1943 werden opgeroepen terug te keren in Duitse krijgsgevangenschap. Bij hun terugkeer in Nederland na de oorlog werd deze groep bepaald niet met open armen ontvangen. Ze hadden zich toch gemeld en gewerkt voor de vijand? Ex-krijgsgevangenen hebben daarom zelden of nooit meer over die tijd gesproken.

In de tentoonstelling staan de ervaringen centraal van twee voormalig krijgsgevangenen, Bob Entrop sr. en Joop Mulder. Zij publiceerden over hun ervaringen in 1946 het boek *Prikkeldraad*, aan de hand van tijdens de krijgsgevangenschap gemaakte aantekeningen en aquarellen.

Bob Entrop jr. maakte in 2010 de documentaire *Prikkeldraad* over zijn vader en diens lotgenoten. Enkele fragmenten hieruit zijn opgenomen in de tentoonstelling.

Aquarel van Bob Entrop sr. over zijn krijgsgevangenschap in Duitsland, geëxposeerd in de tentoonstelling Prikkeldraad.

Kindermuseum, werk in uitvoering

Het Bezoekersmuseum maakt een museum voor kinderen.
Het gaat open in oktober 2013.

Het Kindermuseum is dus nog lang niet af. Maar geven we je
alvast een kijkje achter de schermen. In vier foto's
het gebouw en de tentoonstelling erin gaan zien.

Je kunt ook kennis maken met de vier **hoofdpersonen**
uit het Kindermuseum: Eva, Jan, Nelly en Mark. Zij hebben
als kind de woning ontworpen!

Een paar dingen die uitroep in het museum eisen, hebben
we af gemaakt om te **testen**.
Bezoek je en geef ons zo van het keizer!

En we zijn op zoek naar een **naam** voor het Kindermuseum.
Wie hebben er een paar bedacht. Welke vind jij de beste?
(Of weet je een betere naam?)

Geef je mening in het **werkboekje** en lever het in bij de
balie bij de ingang van het museum. Bedankt voor je help!

In de proefopstelling Werk in Uitvoering konden jonge bezoekers kennismaken met de vier hoofdpersonen van het in 2013 te openen kindermuseum. Ook mochten zij hun mening geven over testversies van tentoonstellingsonderdelen en meedenken over de naam van het kindermuseum.

KINDERMUSEUM

BOUW

In februari 2012 kon, na enkele jaren van voorbereiding en vele juridische procedures, eindelijk de bouw van het kindermuseum van start gaan. Architectenbureau Hans Ruijsenaars voerde de directie over de bouw. Er werd een bouwteam gevormd waarin voorts de bouwkundige aannemer Staartjes & La Grouw uit Amsterdam, installatieadviseur Sweegers en de Bruijn uit 's Hertogenbosch, werktuigbouwkundige installateur Mampaey uit Dordrecht, het elektrotechnische installatiebedrijf Croon TBI techniek uit Amsterdam en constructeur Strackee uit Amsterdam zitting hebben. Namens het museum nam de directeur als overall projectleider deel aan de vergaderingen van het bouwteam, dat maandelijks bijeen kwam. De bouw verliep zeer voorspoedig, tot het werk begin april stil kwam te liggen. Het bleek helaas niet veroorzaakt door vertraagde levering van het staal: op 24 april maakte de bouwkundige aannemer zijn faillissement bekend. Advocatenkantoor Stibbe werd bereid gevonden het museum groten-deels pro deo te adviseren.

Tot medio juni was er sprake van een mogelijke doorstart of overname door een andere aannemer via de curator. Het museum ontbond toen de overeenkomst en ging in gesprek met BV Aannemersbedrijf Scheurer, dat in 2011 tweede was geworden bij de aanbesteding. In september 2012 kon de bouw, met Scheurer als bouwkundig aannemer, worden hervat. De datum van de oplevering werd uitgesteld tot maart 2013; de openingsdatum voor het kindermuseum werd gepland voor oktober 2013. Ook met het nieuwe team verliep de bouw voorspoedig. Aan het eind van het jaar was het

gebouw wind- en waterdicht, én werd duidelijk dat het erg mooi zal worden. De afhandeling van het faillissement vond nog niet plaats in 2012.

PROCEDURES

Zoals verwacht werden de juridische bezwaren tegen de onderdelen van het Bestemmingsplan Oostelijke binnenstad, die de bouw van het kindermuseum mogelijk maken, op 4 juli door de Raad van State definitief ongegrond verklaard. De nog lopende beroepsprocedure tegen de omgevingsvergunning, waarin vrijwel dezelfde argumenten zijn aangevoerd, werd daarmee feitelijk ook kansloos. Behandeling van dit beroep werd op verzoek van de indiener uitgesteld tot februari 2013.

INHOUDELIJKE ONTWIKKELING

Het inhoudelijke projectteam werkte in 2012, onder leiding van de externe projectleider Amanda Vollenweider, hard aan de inrichtingsplannen. Naast ruimtelijk vormgeefster Eryl Brugmans en decoratiebedrijf Hollandse Handen, werden in 2012 grafisch vormgeefster Christa Jesse, illustrator/animator Barbara Mulderink en gameontwerpers Daniël van Gils en Sander Hassing bij het project betrokken.

Aan het begin van het jaar werd de keuze gemaakt voor de vier hoofdpersonen van het kindermuseum. Toen de noodzakelijke filmopnames met hen waren gemaakt en alle benodigde contracten

afgesloten, was definitief zeker dat de bezoekers in het kindermuseum de ervaringen kunnen ontdekken en meebelevan van de Joodse Eva uit Amsterdam, van Jan uit een verzetsgezin uit Drenthe, van Nelly uit Zeeland die lid is van de Jeugdstorm en wiens vader NSB-burgemeester is, en van Henk uit een Haarlems gezin dat met alledaagse gevolgen van de bezetting te maken krijgt.

Omdat de eerste generatie van de kinderklankbordgroep de Verzetsbende de leeftijd van de doelgroep was gepasseerd, werd er aan het begin van het jaar – met dank aan de Boekmanschool – een nieuwe Verzetsbende geformeerd. Deze werd regelmatig geraadpleegd over de uitwerking van de kindermuseumplannen. In juli werd het schetsontwerp voor de inrichting vastgesteld. Vervolgens werden de scenario's voor de hoofdpersonen nader uitgewerkt. Op 29 oktober oordeelden de leden van de externe klankbordgroep van deskundigen zeer positief en gaven ze zinvolle adviezen. Een stagiair van de Reinwardt Academie startte met de verwerving van rekwisieten. De selectie van aanvullende verhaalelementen van andere kinderen voor de vier hoofdthema's (vervolg, verzet, collaboratie en aanpassing), en van de Indische hoofdpersonen en andere kinderen voor het thema 'Wereldwijd' was aan het eind van het jaar vrijwel gereed. Er werd eind 2012 een begin gemaakt met de uitwerking van alle spelonderdelen (*games*).

FONDSSENWERVING

Voor de fondsenwerving ten behoeve van de uitbreiding met het kindermuseum is veel energie gericht op een aanvraag bij de provincie

Directeur Liesbeth van der Horst laat zien waar de nieuwbouw van het kindermuseum komt tijdens een van de presentaties voor pers en relaties.

Noord-Holland. Samen met andere musea werd met succes gelobbyd voor een nieuwe ronde van de TWINH-regeling, nadat het budget (door de wijze van toekenning) aanvankelijk aan slechts enkele zeer grote projecten was besteed. Het museum kon eind augustus een aanvraag doen voor 223.500 euro, die aan het eind van het jaar werd toegekend. Grote aanvragen bij het Ammodofonds en het Europese *Europe for Citizens-programme* werden helaas afgewezen. Het museum ging ook in gesprek met de producent van de musical *Soldaat van Oranje* over een fondsenwervingsactie ten bate van het kindermuseum. Een wervingsactie bij de stadsdelen resulteerde door alle noodzakelijke overheidsbezuinigingen alleen in een bijdrage van het eigen Stadsdeel Centrum.

Alle subsidiegevers werden zoals gebruikelijk in halfjaarlijkse tussenrapportages geïnformeerd over de voortgang van het project, en uitgenodigd voor de perspresentaties op 8 februari en 17 oktober. Een overzicht van alle subsidiegevers is achterin dit verslag opgenomen.

PUBLICITEIT

In 2012 bracht het museum de uitbreidingsplannen voor het eerst naar buiten. Dit gebeurde op 8 februari tijdens een feestelijke perspresentatie bij de start van de bouw. Architect Hans Ruijsenaars – tevens sponsor van het project – gaf een toelichting op zijn ontwerp, dat zich kenmerkt door het gebruik van natuurlijke materialen en veel daglicht op de verdieping. Er werd een leuke korte film van de nog niet te bezichtigen bouwlocatie vertoond, gemaakt door de vrijwillige professionele cameraman Jan-Cees ter Brugge. Kinderen van De Verzetsbende sloegen tenslotte een eerste gat in de muur op de plaats van de doorgang naar het kindermuseum.

Op 17 oktober volgde een tweede publiciteitsmoment. In aanwezigheid van Lodewijk Asscher, toen nog net wethouder Jeugdzaken en Educatie van de gemeente Amsterdam, en Ton Heerts, directeur van

Werkmaquette voor het kindermuseum gemaakt door de ruimtelijk vormgeefster Eryl Brugmans. Brugmans maakte eerder succesvolle kinderexposities, onder meer voor het Museum voor Communicatie in Den Haag.

grootste subsidiegever het vfonds, werden de vier hoofdpersonen – Eva, Jan, Nelly en Henk – voorgesteld. De kinderen van De Verzetsbende interviewden twee van hen, Jan en Henk. Tegelijkertijd werd de proefopstelling *Werk in uitvoering* geopend.

Voor de dagbladen besteedden ruime aandacht aan beide hoogtepunten en de komst van het nieuwe kindermuseum.

4

Het museum verwierf in 2012 93 nieuwe schenkingen, waaronder de collectie van de Engelandvaarder en geheim agent George Jambroes, die als slachtoffer van het Englandspiel op 7 september 1944 met 23 andere geheim agenten werd gefusilleerd in concentratiekamp Mauthausen.

COLLECTIE & BIBLIOTHEEK

ACQUISITIE, ONTSLUITING EN BEHOUD

Het museum verwierf in 2012 zo'n 93 nieuwe schenkingen. Dat zijn er wederom relatief veel door de aanwinsten voor het kindermuseum en schenkingen naar aanleiding van de succesvolle tentoonstelling *Elke dag een draadje*. . . Bijzondere aanwinsten waren vier borduurwerken uit gevangenschap van de Joodse verzetsvrouw Tilly de Vries, de brieven van het al in 1940 gearresteerde lid van de Geuzenverzetsgroep A.T. Engels (die zeven kampen overleefde) en fotoapparatuur van de bekende clandestiene fotografe Violette Cornelius. Voor de kleine handbibliotheek werden tien nieuwe titels verworven. In verband met de noodzakelijke nadere specialisatie van de bibliotheek werden er ook boeken afgestoten.

Begin augustus werd een groot aantal collectiestukken geëxposeerd in de vaste opstelling over Indië onverwachts teruggevraagd door de bruikleengever. Een aantal hiervan kon worden vervangen door reproducties. Voor de overige collectiestukken werd een medewerker op freelancebasis ingeschakeld om alternatieven te zoeken. Er werd onder meer een Japans uniformjasje in bruikleen gekregen van het Museon in Den Haag en een samoeraizwaard geschonken door de Stichting Pelita. In december kon de inrichting van de vaste opstelling over Indië vrijwel zonder inhoudelijke wijzigingen worden aangepast.

Na afronding van het grote registratie- en digitaliseringproject in 2010, was er geleidelijk opnieuw een achterstand in de collectieregistratie ontstaan. Vanaf februari 2012 verleende vrijwilligster Josephine Kamp uitstekende assistentie, waardoor de achterstand deels weer kon worden ingelopen.

De eind oktober ingediende aanvraag voor herijking voor het Museumregister was voor het museum aanleiding om lichtmetingen uit te voeren. Het lichtniveau in de vaste opstelling over Nederlands-Indië en de vitrinekastjes met 'persoonlijke fragmenten' in de vaste opstelling bleken (door onjuiste adviezen in het verleden) veel te hoog. Het museum maakte een plan om de tentoonstellingsverlichting in 2013 te verbeteren.

RAADPLEGING EN UITLENING

Sinds eind 2010 is de collectie van het Verzetsmuseum digitaal raadpleegbaar via de website www.verzetsmuseum.org/collectie. Het aantal mensen dat de collectie vervolgens in het museum kwam raadplegen bleef in 2012 min of meer gelijk. Documentairemaakster Toni Boumans, de Oorlogsgravenstichting en diverse collegamusea over de Tweede Wereldoorlog behoorden tot deze bezoekers. Er werd collectie uitgeleend aan onder meer het Stadsarchief Amsterdam voor de tentoonstelling *In Memoriam* en het Grafisch Museum Groningen voor een expositie over de illegale pers. Ook waren er in 2012 opvallend veel internationale bruikleencontacten: het rugzakje voor de terug-

reis vanuit kamp Auschwitz van Eva Schloss-Geiringer (de Eva uit het kindermuseum) werd geëxposeerd in Moskou. Langdurige bruiklenen uit de collectie van het Verzetsmuseum werden beschikbaar gesteld aan het Tweede Wereldoorlog-museum in het Poolse Gdansk en aan de *Gedenkstätte* van het Oostenrijkse concentratiekamp Mauthausen.

De foto's van het Verzetsmuseum zijn sinds 2009 online raadpleegbaar via www.beeldbankwo2.nl. Hierop zijn de fotocollecties van alle belangrijke collectiebeherende instellingen op het gebied van de Tweede Wereldoorlog bijeengebracht. Via de beeldbank werden in 2012 95 foto's van het Verzetsmuseum besteld.

In de kleine, gespecialiseerde, vooral door vrijwilligers bemande bibliotheek, werden veertig onderzoekers ontvangen. Voorts werden er door de bibliotheekmedewerkers ongeveer 300 per e-mail of telefoon ontvangen informatieverzoeken behandeld.

5

EDUCATIE

GROEPSBEZOEK

Om meer eigen inkomsten te genereren werd in september het tarief voor schoolbezoek verhoogd. Het leidde tot een terugval van het schoolbezoek. Docenten bevestigden dat de tariefverhoging de aanleiding was om 'dit jaar over te slaan'. In totaal ontving het museum in 2012 15.388 scholieren (het record van 2011 lag op 17.013 scholieren). De verdeling was vrijwel gelijk aan vorig jaar: 26% was afkomstig uit het basisonderwijs, 66% uit het voortgezet onderwijs, 8% kwam uit het buitenland en minder dan 1% was inburgeraar.

De meeste scholieren kregen een rondleiding of voerden een onderzoeksoopdracht uit in de vaste opstelling. Bijna 15% (2294 leerlingen) maakte een begeleide buurtwandeling. Aan het eind van het jaar werd een actie gevoerd onder basisscholen in Amsterdam voor een educatief bezoek aan de proefopstelling voor het kindermuseum *Werk in uitvoering*. De respons was goed met 24 groepen, waaronder veel groepen van scholen die voor het eerst het museum bezochten.

Van de scholieren die het museum bezochten is 20% afkomstig uit Amsterdam, 40% uit de rest van Noord-Holland en 31% uit de rest van Nederland. In 2011 werd het educatieve materiaal voor het toenemende buitenlandse groepsbezoek uitgebreid. Het museum ontving groepen afkomstig uit Duitsland, de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Frankrijk, België, Italië, Portugal, Spanje, Polen, Denemarken, Argentinië, Brazilië en Zwitserland.

Het museum streeft er specifiek naar om 'zwarte scholen' te bereiken en is daar ook in 2012 weer in geslaagd. Islamitische scholen als de *As Siddieq* en *El Amien* behoorden ook in 2012 weer tot de bezoekers.

De meeste leerlingen zijn onder de indruk van het museumbezoek. Docenten geven na het bezoek in een formulier hun beoordeling onder meer met cijfers. De introductiefilm krijgt gemiddeld een 7,9; de onderzoeksoopdracht een 8,3; de begeleiding een 7,8 en de vaste opstelling een 8,0. Hun opmerkingen zijn onverdeeld positief. Veel scholieren lieten dat ook weten via het reactieboek:

'25 april 2012. Vandaag hebben wij een excursie gehad in dit museum. Wij vonden dit heel indrukwekkend. Vooral alle beelden, de knopjes en overal waar je aan kon zitten. Dit is een zeer nuttig museum en goed om dingen te leren over de 2de wereldoorlog. Groetjes Jamie, Jeroen, Ella, Pien'

Johan Koops, docent Het Streek uit Bennekom schreef:

'Sterke punten: boeking/ontvangst in filmzaal/de opdrachten maar bovenal ook de warme en vriendelijke begeleiding door de vrijwilligers.'

MUSEUMDOCENTEN

Het Verzetsmuseum heeft een team van ruim veertig vrijwillige, goed geschoolde museumdocenten. Het is een gemêleerde groep met onder meer (vervroegd) gepensioneerden en studenten. Onder de studenten is er vanzelfsprekend verloop, maar het lukte weer goed om – onder meer via de website – nieuwe museumdocenten aan te trekken.

In de zomer was onrust in het team van museumdocenten aanleiding om middels een anonieme enquête de klachten en wensen te inventariseren. Hoewel het overgrote deel van de groep zeer tevreden bleek, kwamen er enkele knelpunten naar voren die vervolgens aandacht kregen. Er werden enkele extra vergaderingen en scholingsbijeenkomsten georganiseerd, onder meer over de inleiding tot en de afsluiting van het schoolbezoek. Verder zijn er drie nieuwsbrieven voor de museumdocenten uitgebracht en op de blog voor museumdocenten zijn 85 berichten geplaatst.

De boekingen van scholen worden sinds 2008 door het wegvallen van de gesubsidieerde medewerkers noodgedwongen uitgevoerd door vrijwilligers. Na jaren zoeken naar geschikte vrijwilligers voor dit gespecialiseerde en tijdrovende werk, waren er in 2012 het gehele jaar twee vrijwilligers die uitstekend functioneerden.

SPECIALE EDUCATIEVE PROGRAMMA'S, SAMENWERKING EN PROMOTIE

Vanaf 2007 heeft het Verzetsmuseum in het kader van het museale samenwerkingsverband in Amsterdam *Stad en Taal*, een programma voor inburgeraars. Doordat het inburgeringsprogramma nog weinig ruimte biedt voor excursies, is het aantal deelnemers al jaren laag. Dat was ook weer het geval in 2012 met de ontvangst van 12 groepen (71 personen). Dankzij een subsidie van de gemeente kon het lesmateriaal voor het *Stad en Taal*-programma *Bezet en Bevrijd* aan het eind van het jaar worden herdrukt. Op 5 september bracht het museum met een informatiestand het inburgeringsprogramma

Educatief medewerkster Sandra ter Mijtelen (rechts) en vrijwilligster Sanne de Graaf in een informatie-stand voor de Amsterdamse museale inburgeringsprogramma's Stad en Taal tijdens een bijeenkomst van de gemeente Amsterdam in het kader van het vijfjarig bestaan van de Wet Inburgering.

onder de aandacht tijdens een door de gemeente Amsterdam georganiseerde bijeenkomst in het kader van het vijfjarig bestaan van de Wet Inburgering.

Het Verzetsmuseum was ook in 2012 weer betrokken bij twee educatieve projecten voor gebruik op school. Aan de hand van het lespakket *Verzet je!* gaven, gecoördineerd vanuit het Verzetsmuseum, Duitse vrijwilligers van de Aktion Sühnezeichen Friedensdienste (ASF) in april les aan basisscholen in het hele land. De educatieve website voor het VMBO www.walravenvanhall.nl werd onder de aandacht van het onderwijs gebracht door de verspreiding van dvd's en freecards.

Uiteraard nam het Verzetsmuseum weer deel aan de gebruikelijke educatieve samenwerkingsverbanden zoals de Holocaust Memorial Day en de MOCCA Cultuureducatedag, met een presentatie van het educatieve aanbod voor de scholen in Amsterdam. In het kader van de jaarlijkse Kunstschooldag bezochten 202 leerlingen uit groep 8 het Verzetsmuseum. Nieuw was de deelname aan het Cultuurbus/boot-project, waarbij in het schooljaar 2011-2012 het Amsterdamse gemeentebestuur alle Amsterdamse basisscholen vervoer naar zeventien Amsterdamse culturele instellingen aanbiedt voor 2 euro per kind.

MULTIMEDIATOURS

Sinds 2006 beschikt het Verzetsmuseum over multimediatours die het Nederlands/Engelstalige museum ook ontsluiten in het Duits, Frans en Spaans. Daarnaast is er een interactief programma voor kinderen vanaf 9 jaar: *Keuzes maken*. In 2012 bleek het niet langer mogelijk om de tours, waarvoor de leverancier sinds 2010 het content management systeem niet meer ondersteunt, nog in bedrijf te houden. Er waren te veel storingen. Er werd besloten een deel van de apparaten nog in gebruik te houden voor de kindertours, maar

voor de volwassenentours over te stappen op bedrijfszekere en eenvoudiger bedienbare audiotours (de podcatcher).

Over de kindertours, waarvoor de multimediale PDA-techniek onmisbaar is, werden nog regelmatig lovende opmerkingen gemaakt in het reactieboek:

'Kindertour met PDA is een aanrader! Een zeer leerzame middag geweest en veel antwoorden gekregen op de vragen van onze zoon van 8 jaar. Tot ziens, Fam. Fokker, 14/4/2012'

'19/5 2012. Leuk Cool. Erg goed gedaan (de kindertoer). Luca, Nina'

Om de tours voor de volwassenen van de multimediale techniek om te zetten naar een variant voor alleen geluid werden alle teksten herschreven, opnieuw vertaald en ingesproken. In september werden de nieuwe activeerpunten in het museum opgehangen en de nieuwe apparaten geïnstalleerd. De nieuwe tours bleken zeer gebruiksvriendelijk en stabiel. Als nieuwe taal werd eind 2012 het Italiaans toegevoegd. Vanaf september zijn de audiotours 1897 keer uitgeleend. Engels 1117 keer, Spaans 263, Duits 196, Nederlands 161 en Frans 160 keer.

De technisch verouderde multimediatours werden vervangen door audiotours. De programma's werden herschreven, opnieuw vertaald en ingesproken. Vanaf september gebruikten bijna tweeduizend vooral buitenlandse bezoekers de audiotour.

6

De bekende Pools-Britse socioloog Zygmunt Bauman hield 15 juni de lezing A natural history of evil. Bauman betoogde dat de Holocaust in de Westerse landen ten onrechte als een uitzondering buiten de normale gang van de geschiedenis wordt geplaatst. Humanity in Action organiseerde de bijeenkomst in samenwerking met het Verzetsmuseum.

EVENEMENTEN

LEZINGEN EN DISCUSSIES

Het Verzetsmuseum organiseert jaarlijks lezingen en debatten met vaste samenwerkingspartners.

GEUZENPENNINGBIJENKOMST

Elk jaar organiseert het Verzetsmuseum een bijeenkomst met de laureaat van de Geuzenpenning, een prestigieuze onderscheiding voor mensen of organisaties die zich op bijzondere wijze hebben ingezet voor de democratie of tegen dictatuur, discriminatie en racisme. De Geuzenpenning is door stichting Geuzenverzet vernoemd naar de eerste verzetsgroep in Nederland tijdens de bezetting. Op zondag 11 maart 2012 sprak de Russische laureaat Gregory Shvedov in het museum over de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid in de voormalige Sovjet-Unie. Shvedov werkt voor de organisaties Memorial (sinds 1989) en *Caucasian Knot* (sinds 2001) die zorgen voor het waarheidsgetrouw vastleggen van gebeurtenissen uit het verleden en voor een onafhankelijke verslaglegging van de actualiteit. Shvedov werd geïnterviewd door voormalig correspondent van *NRC Handelsblad* Hubert Smeets. Nanci Adler, senior onderzoeker bij het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en genocidestudies, gaf een presentatie over Memorial. En Leon Willems, directeur van Free Press Unlimited, sprak over de betrokkenheid van zijn organisatie bij de training van journalisten, correspondenten en editors van *Caucasian Knot*.

BIJENKOMSTENSERIE HELDEN EN SCHURKEN

Van februari tot en met mei organiseerde het museum weer een succesvolle en boeiende serie maandelijkse bijeenkomsten onder

de titel *Helden en Schurken*, samen met het NIOD, het *Historisch Nieuwsblad* en NTR/Geschiedenis24. Op 2 februari sprak OVT-journalist Jos Palm met de spraakmakende historicus Chris van der Heijden. Op 8 maart sprak Frans Smits van het *Historisch Nieuwsblad* over grote Nederlandse schurken met Bas Kromhout en Ad van Liempt naar aanleiding van hun recente publicaties over respectievelijk de SS-er Henk Feldmeijer en Nederlandse Jodenjagers. Op 5 april interviewde journalist Frits Barend twee oud-verzetsmannen – de nog zeer scherpe en erudiete Wim van Norden en Mom Wellenstein. Op 3 mei sprak David Barnouw van het NIOD met Bart van der Boom over zijn boek *Wij weten niets van hun lot*. Van der Boom concludeert op basis van dagboeken dat de meeste Nederlanders de Jodenvervolgving hartgrondig afwezen. Oud-burgemeester Ed van Thijn, die zelf als onderduiker de Jodenvervolgving overleefde, reageerde op Booms betoog. De emoties in de zaal laiden hoog op.

ANTON DE KOM-LEZING

De jaarlijkse *Anton de Kom-lezing*, die het museum organiseert met het antidiscriminatiebureau Art.1 werd in 2012 op woensdag 24 oktober verzorgd door Elvira Sweet, gedeputeerde Cultuur, Bestuur en Zorg van Provincie Noord-Holland. Zij sprak over het vakbondsverleden van De Kom in relatie tot de huidige positie van werknemers op de arbeidsmarkt. Cabaretier Jörgen Raymann ging naar aanleiding van de lezing in gesprek met de zaal.

SOBIBORBIJENKOMST

Op 14 oktober herdacht het Verzetsmuseum in samenwerking met Stichting Sobibor wederom de opstand in het vernietigingskamp Sobibor die plaatsvond op 14 oktober 1943. Dit jaar was het thema

van de bijeenkomst *Religie en levensovertuiging en de Shoah*. Bettine Siertsema, verbonden aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, ging in op de rol van religie in de concentratiekampen op basis van kampdagboeken en -memoires. Daarna werd de Britse speelfilm *God on Trial* (2008) vertoond, over een groep gevangenen in Auschwitz die op de vooravond van hun waarschijnlijke dood een debat aangaan over Gods intenties. Door programmamaker Annemiek Schrijver werd vervolgens verder gepraat met huisarts en oud-politicus Rob Oudkerk en zangeres Shura Lipovsky over het dilemma voor hun Joodse familieleden: vielen zij van hun geloof of hadden zij juist steun aan hun geloof in de kampen?

EENMALIGE BIJENKOMSTEN EN EVENEMENTEN VAN DERDEN

Naast deze jaarlijks terugkerende evenementen organiseerde het museum eenmalige bijeenkomsten met wisselende partners. Ook werd de gehoorzaal verhuurd of beschikbaar gesteld voor bijeenkomsten van derden over aan het museum gelieerde onderwerpen:

- Op 4 april een voorleeswedstrijd met de Tweede Wereldoorlog als thema, georganiseerd door Probiblio.
- Op 13 april de presentatie van de Nederlandse vertaling van een boek van Anita Farkos over het Oostenrijkse concentratiekamp voor Jehova's Getuigen St. Lambrecht.
- Op 2 mei organiseerde Joyce Hes van het Platform bescherming burgerrechten met het Verzetsmuseum en het Joods Historisch Museum de openbare discussiebijeenkomst *Registratiebewust of registratiebelust*. Wat waren en zijn de risico's van de registratie van persoonsgegevens? Onder leiding van Joyce Hes spraken over dit thema: Annemiek Gringold, hoofd van de Hollandsche Schouw-

Gedeputeerde voor cultuur van de Provincie Noord-Holland Elvira Sweet en cabaretier Jörgen Raymann bij een portret van Anton de Kom door Herman Morssink. Sweet hield in 2012 de jaarlijkse Anton de Kom-lezing, die het museum organiseert met het antidiscriminatiebureau Art.1. Raymann ging naar aanleiding van de lezing in gesprek met de zaal.

burg in Amsterdam, Vincent Böhre, voorzitter van het Platform bescherming burgerrechten, Bob de Graaff, hoogleraar Intelligence en securitystudies aan de Universiteit Utrecht, en Peter Romijn, hoofd onderzoek van het NIOD.

- Op vrijdag 15 juni sprak op uitnodiging van Humanity in Action de bekende Pools-Britse socioloog Zygmunt Bauman in het Verzetsmuseum onder de titel *A natural history of evil*. Bauman meent dat de Holocaust in de Westerse landen ten onrechte als een onnatuurlijke uitzondering buiten de normale gang van de geschiedenis wordt geplaatst.
- Op 29 oktober organiseerde de Hongaarse ambassade, in samenwerking met de Zweedse, Amerikaanse en Israëlische ambassade en het Verzetsmuseum, het internationale academische symposium *Man Amidst Inhumanity*. Het symposium paste in een reeks bijeenkomsten over de beroemde Zweedse diplomaat Raoul Wallenberg, die honderd jaar geleden werd geboren en die in Hongarije duizenden Joden redde van de Holocaust. Sprekers waren de Hongaarse Holocaustoverlevende Katalin Sommer, de Israëlische historicus Raphael Vago, directeur van het Zweedse Wallenberg Instituut Marie Tuma, Nóra Kuntz van het Hongaarse Tom Lantos Instituut en Wichert ten Have, directeur Holocaust en Genocide-studies van het NIOD.
- Op zondag 9 december organiseerde de Vereniging Vrienden van de Plantage een bijeenkomst over Artis tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ko van Geemert interviewde oud Artis-directeur Maarten Frankenhuis onder meer over zijn boek *Droomonderduik*, met een fictief verhaal over een in Artis onderdoken jongetje.
- Beliën & Van Tol Stadsverkenningen organiseerde in 2012 weer een reeks cultuurhistorische cursussen in het Verzetsmuseum.

COLLECTIEVE EVENEMENTEN

Zoals in voorgaande jaren nam het Verzetsmuseum ook in 2012 weer deel aan diverse collectieve evenementen:

- International Holocaust Memorial Day met in de herdenkingsweek rond 27 januari een gratis lespakket *Verzet je!* voor alle scholen.
- Het Nationale Museumweekend op 14 en 15 april met korting op de entree en instaprondleidingen.
- Op 4 mei een gratis avondopenstelling met koffie en thee ter gelegenheid van de Nationale Dodenherdenking.
- Plantage-zondag op 8 juli met gratis familierondleidingen.
- De Uitmarkt op 27 en 28 augustus, dit jaar op een mooie locatie op het Museumplein. Ondanks het zeer slechte weer kreeg de kraam van het Verzetsmuseum weer veel belangstelling.
- De Amsterdamse Museumnacht op 3 november.
Met 3001 bezoekers was de nacht zeer geslaagd met dit jaar een programma getiteld *Helden en antihelden*. Het omvatte een minicollage over striphelden in de Amerikaanse oorlogspropaganda, een presentatie over het stripverhaal *Kraut* van Peter Pontiac over zijn foute vader, een voorstelling over verzetsheldin Hannie Schaft in het museumbioscoopje, speedrondleidingen en optredens van De Kift (met songs over WOI) en coverband The Pleezers, die werk van hun muzikale helden speelden. De organisatie Keep Them Rolling leverde gratis een jeep als opvallende eyecatcher voor de deur.

Met 3001 bezoekers was de Museumnacht in 2012 weer het best bezochte evenement. Ook de instaprondleidingen trokken de hele nacht door overwegend jonge bezoekers.

PUBLIEK, MARKETING & PR

BEZOEKERS

In 2012 ontving het Verzetsmuseum 61.086 bezoekers, een nagenoeg even hoog aantal als het record in 2011 (61.126). Het museum houdt maandelijks gedurende een week een enquête onder de individuele bezoekers. In combinatie met de verschillende categorieën bezoekers die het kassasysteem registreert, heeft het museum een redelijk goed beeld van het profiel van de bezoekers en van de trends en ontwikkelingen in de samenstelling van de bezoekers.

In de herkomst van de individuele bezoekers vonden ten opzichte van 2011 slechts geringe verschuivingen plaats. 34% van de bezoekers kwam uit Nederland, waarvan 11% uit Amsterdam en omstreken en 23% uit de rest van Nederland. 66% van de individuele bezoekers kwam uit het buitenland, waarvan 46% uit de (voormalige geallieerde) Engelssprekende landen en 20% uit de rest van de wereld, waarbij er een lichte stijging te zien is van het aantal bezoekers van buiten West Europa.

De Museumkaart bleef onverminderd belangrijk voor het Verzetsmuseum; het aantal gebruikers steeg licht en bracht het aandeel op 20%. Het aantal bezoekers met een I Amsterdam Card herstelde zich tot het nog altijd lage niveau van 2010 van 7%. De kortingsacties waren dit jaar, met dank aan de borduurliefhebbers, uitermate suc-

cesvol. Niet onlogisch derhalve dat het aantal nieuwe bezoekers (dat het museum nooit eerder bezocht) licht steeg tot 88%. De borduurtentoonstelling trok vooral een wat ouder publiek. De verjonging van het publiek de afgelopen jaren stagneerde: het aantal bezoekers tussen de 18 en 35 jaar (30%), tussen 35 en 50 (18%) en tussen 50 en 65 jaar (27%) bleef min of meer stabiel. Het aantal gepensioneerde bezoekers nam toe tot 18%. Het aantal kinderen dat het museum in gezinsverband bezocht nam – ondanks de ruime publiciteit voor het kindermuseum en de kindertentoonstelling *Werk in Uitvoering* vanaf oktober – over het hele jaar genomen licht af tot ruim 7% van het totale aantal individuele bezoekers.

BEZOEKERSAANTALLEN 2012

Individuele bezoekers	44.495
Groepsbezoek volwassenen en bezoekers evenementen	1.203
Groepsbezoek basisonderwijs	4.328
Groepsbezoek voortgezet onderwijs	10.136
Groepsbezoek buitenland/inburgeraars	924
Totaal	61.086

MARKETING EN PR

In 2012 werd de populariteit van de tentoonstelling *Elke dag een draadje*... nog zoveel mogelijk publicitair benut. De regionale pers bleef zeer geïnteresseerd, evenals de vrouwenbladen. Het

Dagblad van het Noorden verlootte vijf gratis rondleidingen door de tentoonstelling. *Opzij* schreef erover en ook *Libelle* deed mee met een mooi artikel met een kortingsactie in mei. Een Amerikaanse bezoeker raakte zo enthousiast over de expositie dat zij een artikel schreef voor het Amerikaanse borduurtijdschrift *Inspirations*. Eén van de museumdocenten gaf presentaties over de tentoonstelling bij landelijke quiltclubs en er werd binnen deze en andere handwerkclubs veel geblogd over de tentoonstelling. Tot slot werd de tentoonstelling nogmaals onder de aandacht gebracht door landelijke verspreiding van het affiche onder handwerk winkels en andere relevante locaties. Voor de laatste verlenging werden nog enkele advertenties geplaatst en werd een promotionele ansichtkaart gedrukt, die vooral werd uitgedeeld tijdens de Uitmarkt.

Voor de tentoonstelling *Amsterdam door de lens van een clandestiene camera* werd met name in de Amsterdamse media en de media over fotografie gratis publiciteit gezocht. Er werden artikelen geplaatst in de door de gemeente verspreide *Februariestaking Herdenkingskrant* en in het huis-aan-huisblad *Amsterdam-Oost Dwars door de buurt*. Met het Joods Historisch Museum werd, in het kader van hún expositie met de clandestiene foto's van Emmy Andriessse, een wederzijdse kortingsactie georganiseerd. Ook fotostates zoals PHOTONMagazine maakten royaal melding van de expositie.

VERZETSMUSEUM
AMSTERDAM

HELDEN & SCHURKEN³

EEN SERIE BIJENKOMSTEN OVER DE BEZETTING

NIEUWE
SPRAAKMAKENDE
SERIE I.S.M.
NIOD VANAF
2 FEBRUARI 2012,
15.30 UUR

WWW.VERZETSMUSEUM.ORG

De tentoonstelling *Legacy/Een vergeefs leven* werd voornamelijk besproken in Joodse media. Zowel het *Nieuw Israëlietisch Weekblad* als *Levend Joods Geloof* besteedden aandacht aan de tentoonstelling.

De meeste publiciteit zocht en kreeg het museum in het kader van de voorbereidingen voor het kindermuseum. De twee in hoofdstuk 3 genoemde presentaties resulteerden in grote artikelen in vrijwel alle grote dagbladen (*Het Parool*, *NRC Handelsblad*, *De Telegraaf*, *Trouw*, *Algemeen Dagblad*) en enthousiaste rapportages in onder meer *Spits* en *Metro*. De proefopstelling *Werk in Uitvoering* werd aan het eind van het jaar specifiek belicht op de kinderpagina van *NRC Handelsblad*. Over de komst van het kindermuseum lieten ook radio en televisie zich niet onbetuigd: RTV Noord-Holland, Omroep Max en KRO's *Tijd voor Twee* verzorgden mooie uitzendingen vanuit het museum.

Rond 4 en 5 mei kreeg het museum meer televisieaandacht met uitgebreide rapportages op *School TV*, *Koffietijd* (RTL4) en *Hart van Nederland* (SBS6). Het televisieprogramma *Andere Tijden* maakte in de vaste opstelling van het museum voor zijn DVD-box *Deel 1: De Tweede Wereldoorlog* opnamen van nieuwe introducties door Hans Goedkoop.

Samenwerkingspartners waren weer onmisbaar bij het promoten van het activiteitenprogramma. *Historisch Nieuwsblad* plaatste meermalen grote aankondigingen van de serie *Helden en Schurken 3* wat resulteerde in veel uitverkochte bijeenkomsten. Ook *Geschiedenis-magazine*, *Aanspraak* en *Checkpoint* besteedden aandacht aan de activiteiten van het Verzetsmuseum. Dankzij publiciteit van het NiNSee (Nationaal instituut Nederlands slavennijverleden en erfenis) en radiospotjes op omroep Mart bereikte het museum in 2012 veel publiek van Surinaamse komaf voor de Anton de Kom-lezing. Bij deze lezing was het dagblad *Trouw* wederom de vaste gewaardeerde mediapartner.

Het museum heeft het afgelopen jaar extra energie gestoken in uitbreiding van e-ticketing, vooral gericht op buitenlandse toeristen, via onder meer Minicards en Plusticket.nl. De verkoop, hoewel nog altijd bescheiden, steeg licht. Voor de buitenlandse markt realiseerde het Verzetsmuseum verder in 2012 weer vermeldingen op en in vele toeristische websites, plattegronden en informatiegidsen, on- en offline. In de vakanties zijn extra folders verspreid in de Amsterdamse hotels en er is af en toe geadverteerd in onder meer *Amsterdam Journal*.

In het kader van samenwerkingsverband De Plantage werd de online zichtbaarheid van het Verzetsmuseum verbeterd. Voorts werden de marktcramen van het Waterlooplein opgesierd met foto's van de culturele instellingen van De Plantage. De bekende fotograaf Govert de Roos maakte daarvoor een prachtige foto die hij ook kosteloos beschikbaar stelde voor een Ansichtkaart voor de museumwinkel. Op 1 juli nam het museum deel aan de culturele De Plantage-markt in het Wertheimpark.

Het museum investeerde in 2012 in vernieuwing van de eigen promotiemiddelen. De algemene folder werd herdrukt en verspreid, er werden nieuwe entreebewijzen gedrukt, en nieuwe Ansichtkaarten en magneten geproduceerd. De Nieuwsbrief werd in de nieuwe huisstijl vormgegeven. De digitale Nieuwsbrief werd uitgebreid met links naar relevante informatie op de website van het museum.

WEBSITES

Steeds meer bezoekers bereiden zich voor op een bezoek aan het Verzetsmuseum via de website van het museum www.verzetsmuseum.org. De website is voorzien van onderdelen in het Engels, Duits, Frans en Spaans. Aan het eind van het jaar werd een onderdeel toegevoegd in het Italiaans.

Het aantal unieke bezoekers nam toe van 158.441 in 2009, 183.260 in 2010 en 186.671 in 2011. Ook in de eerste maanden van 2012 was er een stijging te zien van ongeveer 10%. Doordat door een technisch mankement vanaf medio 2012 geen statistieken meer zijn bijgehouden zijn er geen jaarcijfers beschikbaar. De door het Verzetsmuseum geproduceerde en beheerde website www.walravenvanhall.nl werd in 2012 9.855 keer bezocht.

Na de homepage is het jongerendeel van de website het meest bezochte onderdeel van de website. Dit blijkt ook uit het reactieboek waarin kinderen de website vermelden.

'Ik wilde mijn spreekbeurt hierover doen. En vond de site heel erg goed. Net als het museum. Noortje 10 jaar 19/10/12'

Het museum is behalve bij de eigen websites ook betrokken bij tal van overkoepelende websites zoals www.4en5mei.nl, www.deplantageamsterdam.nl en www.oneindignoordholland.nl.

SOCIALE MEDIA

In 2012 heeft het museum zijn nog bescheiden activiteiten op de sociale media voortgezet.

De educatief medewerker, die tevens webmaster is, plaatste regelmatig informatie op Facebook over activiteiten van het museum en nieuwtjes over de ontwikkelingen van het kindermuseum. Eind 2012 had het museum circa 300 fans. Het Twitter account – gestart tijdens de Museumnacht 2011 – is in 2012 op een zeer bescheiden basis gecontinueerd. Het aantal volgers – 220 aan het eind van het jaar – bleef min of meer gelijk.

In 2012 is een begin gemaakt met het in kaart brengen van de diverse (on)mogelijkheden om sociale media effectief in te zetten. Er werd gewerkt aan een sociale media-beleidsplan, ter implementatie na de opening van het kindermuseum.

Conservator Karen Tessel (tweede van links) in het depot van het Verzetsmuseum met de collectie-beheerders van Aegis Trust/Kigali Memorial uit Rwanda. Het Verzetsmuseum ontving diverse delegaties van buitenlandse musea.

Het museum plaatst sinds enkele jaren informatieve filmpjes die zijn gemaakt voor tentoonstellingen of evenementen zowel op de eigen website als op *YouTube*. Eind 2012 waren er 48 filmpjes van het Verzetsmuseum op *YouTube* te zien (met gezamenlijk 58.501 views).

Het Verzetsmuseum was betrokken bij de ontwikkeling van de website- en sociale-mediacampagne 'Proef Noord-Holland' van het cultuurhistorische verhalenplatform van de provincie Noord-Holland *Oneindig Noord-Holland*. Deze campagne brengt de culinaire geschiedenis van Noord-Holland onder de aandacht. Het Verzetsmuseum leverde foto's en teksten over voedsel(tekort) tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Het museum was van plan om in 2012 WIFI aan te leggen om bezoekers te stimuleren hun enthousiasme over het museum te delen met anderen. Om kostentechnische redenen werd dit geïntegreerd in de bouw van het kindermuseum waardoor de aanleg pas begin 2013 wordt voltooid. Ook zonder WIFI verschenen er weer veel spontane positieve recensies over het museum op de sociale netwerken met aanbevelingen van gebruikers, zoals *Trip Advisor* en *Yelp*. Zo staat het Verzetsmuseum bij *Trip Advisor* op plaats elf van 247 attracties in Amsterdam met een waardering van 4,5 uit een maximum van 5 op basis van 460 beoordelingen. Ook op *Yelp* scoort het museum een waardering van 4,5 uit een maximum van 5.

Enkele citaten:

'De vaste tentoonstelling is indringend en geeft een duidelijk beeld hoe het dagelijks leven door de oorlog werd aangetast. De tentoonstelling over de borduursels die door vrouwelijke gevangenen zijn gemaakt en waarmee ze vertellen hoe het er in de gevangenis aan toe ging, gaf me kippenvel. Dit is een museum waar iedereen naartoe zou moeten.'

'We visited the museum on the final day of our trip and we were rather tired. However the museum was so good that we didn't notice how tired we were. The material was interesting and enlightening.'

'I would recommend to anyone with an interest in WW2 history or even to those who don't. It was also very reasonably priced.'

'I was pleasantly surprised with the quality of the museum. All exhibits were explained in English and there was even a great audio guide. You always hear about Anne Frank, but this museum helps you understand the hardships and risks the other non-Jewish residents of the Netherlands went through.'

'(...) Once there - I was completely enthralled and mesmerized! It took over 2 hours and I still feel as if I missed things. (...) A must stop though while in Amsterdam!!!'

'(...) You are left to draw your own conclusions about how different people coped during that difficult period of history.'

'This excellent museum provided us with information about the resistance movement in the Netherlands, those in hiding (thousands of them) and an insight into living under the Nazis in an occupied country. There are English translations and subtitles, and so much information to take in, we were there for hours. They are also building a children's museum which will be open next year.'

RELATIES

Het Verzetsmuseum ontving in 2012 weer diverse buitenlandse delegaties: de ambassadeur en consul van Hongarije, collectie-beheerders van Aegis Trust/Kigali Memorial uit Rwanda, de educatiemedewerkers van het Stftelsen Arkivet uit Kristiansand in Noorwegen en een delegatie van Poolse docenten en medewerkers van de herinneringscentra in Auschwitz en Treblinka. Ook kwamen er subsidiegevers van het kindermuseum op bezoek, onder wie bestuur en directie van het vfonds en de directie van de Fiep Westendorp Foundation. In het kader van de Kunstenplanprocedure brachten ambtenaren en raadsleden van de gemeente Amsterdam een werkbezoek aan het museum. Voorts was er veel contact met vertegenwoordigers van Stadsdeel Centrum. Op 22 maart werd de door het stadsdeel georganiseerde PrOost-borrel - voor instellingen

en bedrijven in de Oostelijke binnenstad - in het Verzetsmuseum gehouden.

Het museum nam zoals gebruikelijk weer deel aan de belangrijkste herdenkingen, zoals de Auschwitz Herdenking, de herdenking van de Februaristaking en de Nationale dodenherdenking op de Dam in Amsterdam. Op 5 februari sprak de directeur van het Verzetsmuseum in Bloemendaal bij een afsluitende bijeenkomst van de herdenking van gefusilleerde Parool-medewerkers.

Om in een tijd van bezuinigingen in de cultuursector de krachten te bundelen werden diverse al bestaande Amsterdamse samenwerkingsverbanden in 2012 geïntensiveerd. De Plantage, dat de culturele instellingen in de Oostelijke binnenstad onder de aandacht brengt, onderzocht de mogelijkheden voor een gezamenlijke effectieve en duurzame bedrijfsvoering. Een eerste resultaat was de stap tot collectieve inkoop van energie. Ook in het Overleg Amsterdamse Musea (OAM) en met de Amsterdam Heritage Museums (Amsterdam Museum, Bijbels Museum en Museum Ons Lieve Heer op Solder) werden de mogelijkheden tot intensivering van de samenwerking besproken. Met de Anne Frank Stichting, Amnesty International en het NIOD werden plannen gemaakt voor gezamenlijke lezingen en tentoonstellingen vanaf 2013.

Wat betreft de landelijke samenwerking werd in 2012 grote vooruitgang geboekt. De eind 2011 opgerichte Stichting Musea en Herinneringscentra 1940-1945, waarvan de directeur van het Verzetsmuseum bestuursvoorzitter is, kon dankzij een bijdrage van het vfonds Max Meijer aanstellen als projectsecretaris. De negen instellingen formuleerden in een beleidsplan een gezamenlijke missie en visie om hun positie in de toekomst te versterken. Op uitnodiging van het Nationaal Comité 4 en 5 mei namen de negen directeuren op 18 en 19 oktober deel aan een conferentie in Doorn over de toekomst van de sector.

8

Bibliotheekmedewerker Ruud Lindeman tijdens de feestelijke bijeenkomst georganiseerd bij zijn pensionering in november.

ORGANISATIE

BESTUUR

Het bestuur veranderde niet van samenstelling in 2012. In januari werd het bestuurslid Nevin Özutok herbenoemd voor een volgende bestuurstermijn van vier jaar. Een overzicht van de bestuursleden is achterin dit verslag opgenomen. Er vonden zoals gebruikelijk vijf reguliere bestuursvergaderingen plaats, en het bestuur organiseerde op 6 oktober een geslaagde 'Hei-dag': samen met de museumstaf werd gebrainstormd over de mogelijkheden om de positie van het museum in de toekomst te versterken.

De bestuurscommissie voor de bouwzaken werd na de start van de bouw aan het begin van jaar ontbonden; de werkzaamheden werden overgenomen door het bouwteam. De leden van de commissie inhoud waren aanwezig bij een bijeenkomst met de externe deskundigen van de klankbordgroep van het kindermuseum.

PERSONEEL

In 2011 werd het museum geplaagd door uitzonderlijk veel ziektegevallen. In 2012 kon de personele situatie zich redelijk stabiliseren. De stafmedewerkster PR en randprogrammering kon haar werk vanaf het begin van het jaar gelukkig weer volledig hervatten. De technische dienst werd versterkt door de aanstelling van twee nieuwe medewerkers in de sociale werkvoorziening, en door de aanstelling van een technisch coördinator in februari. Door praktische bezwaren bleek het niet mogelijk deze functie onder te brengen bij het samenwerkingsverband van de Amsterdam Heritage Museums.

De functie van technisch coördinator werd mede gecreëerd om uitval te ondervangen van de administrateur, die vele jaren de zakelijke spil was van het museum. Na twee jaar ziekte werd zij in half april 2012 definitief arbeidsongeschikt verklaard. Om een technisch coördinator te kunnen aanstellen werd de functie van hoofd bedrijfsvoering vanaf 1 januari 2012 gesplitst. Naast een technisch coördinator trad er een baliecoördinator in dienst. De enige regulier aangestelde balie-medewerkster bleef in 2012 helaas het gehele jaar ziek. Dankzij de nieuwe baliecoördinator werd haar werk goed waargenomen door uitbreiding van het team van balievrijwilligers. Het lukte in 2012 nog niet om een goede en duurzame invulling te geven aan de administratieve functie. Twee achtereenvolgende boekhouders – ingehuurd via een detachingsbureau – verlieten het museum weer. Aan het eind van het jaar was de functie wederom vacant.

Per 31 december 2012 waren er twaalf mensen in vaste dienst bij het Verzetsmuseum: acht met een regulier, parttime dienstverband (6,1 fte) en drie mensen in een gesubsidieerde functie (2,6 fte). Daarnaast werkten er vijf mensen via detachering vanuit de Banenpool of Sociale Werkvoorziening bij het museum. De vervangende administrateurs waren bij het museum gedetacheerd via een bureau van financieel specialisten. Voorts waren er freelancers en stagiaires actief en vele vrijwilligers. Eind 2012 had het museum 90 vrijwilligers, onder wie 25 vrijwilligers voor balie en toezicht en 40 museumdocenten. Een overzicht van alle medewerkers en vrijwilligers is achterin dit verslag opgenomen.

Ter scholing en bijscholing werden er studiedagen bijgewoond, cursussen gevolgd en interne scholingsbijeenkomsten georganiseerd. Een groot aantal medewerkers en vrijwilligers volgde wederom de (herhalings)cursus Bedrijfshulpverlening. De directeur woonde het jaarlijkse Museumcongres bij. De educatieve groepsbezoekcoördinator nam deel aan een uitwisseling tussen Poolse en Nederlandse betrokkenen bij holocausteducatie. Het omvangrijke balie-handboek werd in 2012 geheel herzien en tijdens twee scholingsbijeenkomsten met de balievrijwilligers besproken. Zoals al vermeld in hoofdstuk 5 werden er ook extra bijeenkomsten georganiseerd voor de vrijwillige museumdocenten.

Uiteraard was er ook ruimte voor ontspanning. Er werden zes personeelsborrels georganiseerd. Op 9 juli ging het jaarlijkse uitje voor alle medewerkers en vrijwilligers naar Huis Doorn. In november werd er zeer feestelijk aandacht besteed aan het pensioen van bibliotheekmedewerker Ruud Lindeman (die als vrijwilliger nog aan het museum verbonden zal blijven) en was er een uitwisselingsbezoek aan het Rembrandt Huis.

Acteur Helmert Woudenberg en presentator Ursul de Geer tijdens de jaarlijkse bijeenkomst voor de donateurs van de Vriendenstichting.

MUSEUMREGISTER

Het Verzetsmuseum behoorde in 2002 tot de eerste musea in Amsterdam die werden opgenomen in het museumregister, het kwaliteitskeurmerk voor musea. In 2012 moest het museum worden herijkt. Om aan de inmiddels uitgebreide eisen van het register te voldoen werden diverse bestaande beleidsstukken – het Collectieplan, Presentatieplan, Bedrijfsnoodplan, Marketingplan en allerlei aanvullende protocollen en handleidingen – geactualiseerd en uitgebreid. Het educatieve beleid werd op schrift gesteld in een Educatieplan. Voor de herijking voerde het museum lichtmetingen uit, die – zoals vermeld in Hoofdstuk 4 – aanleiding gaven tot een plan ter verbetering van de museumverlichting. Alle voor de herijking benodigde informatie en beleidsstukken werden in oktober ingediend. Op 20 december volgde een auditbezoek. De herijking zal naar verwachting volgen in 2013.

HUISVESTING EN FACILITEITEN

Naast allerlei kleine onderhoudswerkzaamheden zijn er in 2012 ook omvangrijke werkzaamheden uitgevoerd om het pand – in eigendom van het museum – in goede staat te houden. Dankzij een projectsubsidie van de gemeente Amsterdam kon het museum in 2011 een aantal grote onderhoudswerkzaamheden verrichten die voortvloeiden uit het Meerjaren Onderhoudsplan (MOP). Een deel van deze werkzaamheden, vernieuwing van de dakbedekking en vervanging van de koelmachine, werd in de eerste maanden van 2012 voltooid.

In juli werd waterschade opgemerkt in het collectiedepot. Bij nader onderzoek bleek de onderzijde van de muur tussen het depot en de wisselexpositieruimte kletsnat en vol schimmel. De expert van de verzekering constateerde in eerste instantie dat het door grondwater veroorzaakt moest zijn. Omdat dat onwaarschijnlijk leek werd een

In juli werd het museum opgeschrikt door ernstige waterschade in het collectiedepot. Gelukkig is er geen collectie beschadigd geraakt. Na lang zoeken bleek de lekkage veroorzaakt door een verstopte inpandige hemelwaterafvoer. Voor het herstel moest het depot deels worden ontruimd en een deel van de natte muur worden vervangen.

contra-expertise-onderzoek aangevraagd. Na lang zoeken bleek de lekkage veroorzaakt door een verstopte inpandige hemelwaterafvoer. Voor het herstel moest het depot deels worden ontruimd en een deel van de natte muur worden vervangen. Om dit mogelijk te maken werd een deel van de wisselexpositieruimte afgesloten en afgesloten voor publiek. Deze situatie werd benut om de verlaagde vloer van dit deel van de wisselexpositieruimte met lichtgewicht beton te verhogen en om enkele oude schades in deze ruimte te herstellen.

VRIENDENSTICHTING

De Vriendenstichting levert jaarlijks een substantiële bijdrage aan de exploitatie van het museum. Bovendien biedt de Vriendenstichting het museum een belangrijke morele steun. Het aantal donateurs neemt door het wegvallen van de verzetsgeneratie al jaren langzaam af. Eind 2012 had het museum ca. 1300 vrienden. Door een verhoging van de minimumbijdrage van 15 naar 25 euro nam het bedrag dat voor de exploitatie van het museum bijeen werd gebracht echter toe van 32.821 in 2011 tot 34.316 euro in 2012. Het gedoteerde bedrag nam af doordat de betaling van december werd vertraagd.

Op 23 juni vond de jaarlijkse Vriendenontvangst plaats rondom de pas geopende dubbelexpositie *Legacy/Een vergeefs leven* in de entreehal met een variant van het openingsprogramma. De acteurs Helmer Woudenberg, zoon van een NSB-kopstuk, en Bram van der Vlucht, zoon van een Joodse moeder, reflecteerden onder leiding van Ursul de Geer naar aanleiding van de kunstwerken van Juliette Erkelens over hun familiegeschiedenis en de weerslag daarvan op hun werk.

Vertegenwoordigers van twee belangrijke subsidiegevers voor het kindermuseum, Ton Heerts van het vfonds, en wethouder Jeugdzaken en Educatie van de gemeente Amsterdam Lodewijk Asscher, waren hoofdgasten bij de presentatie van de plannen voor het kindermuseum op 17 oktober. De kinderen van de klankbordgroep De Verzetsbende legden uit hoe het kindermuseum er uit komt te zien.

FINANCIËN

Het Verzetsmuseum Amsterdam verkeert in een gezonde financiële positie. De entree-inkomsten waren relatief hoog door het wederom hoge aantal van 61.086 bezoekers. Voorts waren er in 2012 enkele onvoorziene financiële meevallers: teruggave van de energiebelasting en vergoedingen van de Beeldbank wo2 van de afgelopen vijf jaar, rente-inkomsten door uitstel van de bouw van het kindermuseum en een correctie over de Museumkaartvergoedingen over 2011. Dankzij de meevallers kon het museum de onverwachte extra kosten dekken voor de vervanging van de multimediatours. Ook konden er bedragen worden toegevoegd aan de voorziening voor groot onderhoud – waarvoor de afgelopen jaren substantieel te weinig is gereserveerd – en aan de bestemmingsfonds/reserve inrichting en techniek, bestemd voor de in 2013 noodzakelijke vervanging van het besturingssysteem van de website en vervanging van de museumverlichting. De projectkosten lijken in de jaarcijfers van 2012 laag ten opzichte van de voorgaande jaren (zowel wat betreft uitgaven als inkomsten uit projectsubsidies). Dit komt doordat de investeringen in de uitbreiding met het kindermuseum direct in de vaste activa zijn opgenomen.

Het Verzetsmuseum financiert het grootste deel van de activiteiten en een deel van de personeelskosten door projectfondsenwerving. In 2012 werden de tentoonstelling *Elke dag een draadje...* en het Vastgoedonderhoudsproject succesvol afgerond en met de subsidiegevers afgerekend. Er werd een zeer veelbelovende start gemaakt met de werving voor een tentoonstelling over kinderevacués tijdens de Hongerwinter die moet gaan plaatsvinden in 2014. Zoals beschreven in hoofdstuk 3 werden er in 2012 ook voor de fondsenwerving voor het kindermuseum goede resultaten geboekt.

Hoewel het aantal bedrijfsdonateurs de afgelopen jaren door de economische crisis is afgenomen, is het opvallend dat het museum meer aanbiedingen kreeg voor sponsoring in natura. Advocatenkantoor Stibbe, notariskantoor Warendorf, Accountancy aan de Amstel b.v., architect Hans Ruijsenaars en installatie-adviseur Sweegers & de Bruijn leverden het museum kosteloze diensten.

Overzichten van alle instellingen, bedrijven, fondsen en overheden die in 2012 het museum steunden zijn achterin dit verslag opgenomen. Het museum is al deze gulle gevers veel dank verschuldigd.

BALANS PER 31 DECEMBER 2012

(in euro's)

ACTIVA	31 december 2012	31 december 2011
Materiële vaste activa		
<i>Gebouwen en terreinen</i>	-	609.500
<i>Museale inventaris</i>	-	-
<i>Inventaris en inrichting</i>	5.889	7.414
TOTAAL VASTE ACTIVA	5.889	616.914
Vlottende activa		
<i>Vorraden</i>	-	-
<i>Vorderingen</i>	186.742	104.355
<i>Vooruitbetaalde bedragen</i>	1.765	33.213
	188.507	137.568
Liquide middelen		
<i>Kas</i>	10.642	8.375
<i>Postbank/ING Bank</i>	9.806	22.002
<i>Rabobank</i>	4.535	69.199
<i>Rabobank. spaarrekening</i>	2.049.746	1.400.000
	2.074.729	1.499.576
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	2.263.236	1.637.144
TOTAAL ACTIVA	2.269.125	2.254.058
PASSIVA	31 december 2012	31 december 2011
Eigen vermogen		
<i>Reserve exploitatietekorten komende jaren</i>	254.359	281.617
<i>Bestemmingsreserve kindermuseum</i>	223.270	223.270
<i>Bestemmingsfonds/reserve Inrichting en techniek</i>	367.477	295.332
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	845.106	800.219
Vorzieningen		
<i>Voorziening groot onderhoud</i>	291.500	223.500
<i>Voorziening langdurig ziekteverzuim</i>	-	19.409
	291.500	242.909
Kortlopende schulden		
<i>Crediteuren</i>	565.434	79.268
<i>Belastingen en sociale lasten</i>	19.263	20.641
<i>Vooruit ontvangen subsidies e.d.</i>	359.032	860.946
<i>Overige schulden en overlopende passiva</i>	188.789	250.075
	1.132.519	1.210.930
TOTAAL PASSIVA	2.269.125	2.254.058

BATEN	Realisatie 2012	Begroting 2012	Realisatie 2011
Directe opbrengsten			
<i>Publieksinkomsten</i>	294.392	233.400	264.524
<i>Sponsorinkomsten</i>	-	-	-
	<u>294.392</u>	<u>233.400</u>	<u>264.524</u>
Indirecte opbrengsten	88.820	37.570	77.845
TOTAAL OPBRENGSTEN	<u>383.213</u>	<u>270.970</u>	<u>342.369</u>
Subsidie gemeente Amsterdam	359.930	359.939	354.620
Overige subsidies/bijdragen			
<i>Subsidies uit publieke middelen</i>	134.425	51.500	59.695
<i>Bijdragen uit private middelen</i>	72.787	62.561	86.609
TOTAAL SUBSIDIES/BIJDRAGEN	<u>567.142</u>	<u>474.000</u>	<u>500.924</u>
TOTAAL BATEN	<u>950.355</u>	<u>744.970</u>	<u>843.294</u>
LASTEN			
Beheerlasten personeel	165.942	166.310	224.931
Beheerlasten materieel	245.774	207.401	206.663
TOTAAL BEHEERLASTEN	<u>411.717</u>	<u>373.711</u>	<u>431.594</u>
Activiteitenlasten personeel	281.802	293.831	243.223
Activiteitenlasten materieel	240.738	80.928	157.393
TOTAAL ACTIVITEITENLASTEN	<u>522.540</u>	<u>374.759</u>	<u>400.616</u>
TOTAAL LASTEN	<u>934.257</u>	<u>748.470</u>	<u>832.210</u>
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	<u>16.098</u>	<u>-3.500</u>	<u>11.084</u>
Saldo rentebaten/lasten	28.789	3.500	12.185
EXPLOITATIERESULTAAT	<u>44.887</u>	<u>-</u>	<u>23.269</u>
Toevoeging aan/onttrekking uit:			
<i>Bestemmingsfonds/reserve inrichting en techniek</i>	72.145		
<i>Reserve exploitatietekorten</i>	-27.258		
<i>Reserve kindermuseum</i>			23269
RESULTAAT NA VERDELING	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

EXPLOITATIE- REKENING OVER 2012

(in euro's)

Balans en exploitatierekening zijn een vereenvoudigde weergave van het financiële jaarverslag 2012. Over deze jaarrekening heeft bureau KPMG Accountants N.V. op 26 april 2013 een controleverklaring gegeven.

Het Verzetsmuseum heeft verschillende educatieve programma's. Bijna 15% van de scholieren (2294 leerlingen) maakte een begeleide buurtwandeling.

BIJLAGEN

BESTUUR

- Hans Blom (voorzitter)
- Carla Bastiaansen (secretaris)
- Hans Hoek (penningmeester)
- Duco Adema
- Victor Frequin
- Nevin Özutok
- Judith Sargentini
- Dineke Stam

NEVENFUNCTIES DIRECTIE EN BESTUUR

Duco Adema: directeur Hogeschool Windesheim Flevoland; voorzitter Stichting Vrienden Verzetsmuseum Amsterdam; hoofdredacteur TH&MA; lid raad van toezicht Handhavingsacademie Amsterdam; vice-voorzitter raad van toezicht ZAAM

Carla Bastiaansen: directeur HiP Consulting BV; voorzitter alumnivereniging AHD

Hans Blom: voorzitter stichting Biografisch Portaal van Nederland; voorzitter Historische Vereniging Oud Leiden; lid Nationaal Comité Herdenking Capitulaties Wageningen

Victor Frequin: zakelijk directeur Oever Zaaijer Architectuur; directeur VPBD; lid gemeenteraad Amstelveen voor de VVD; voorzitter tennisvereniging ALTC de Aemstelburgh en Stichting Aemstelburgh

Hans Hoek: directeur Inwincible Investments BV; directeur Trevolte Holding BV; directeur van Hoepel NV; directeur Peppadew International Europe BV; commissaris Enrico BV; commissaris Dutch Hotel Collection Monnickendam; bestuurslid Stichting stemming.nu; adviseur diverse vennootschappen

Liesbeth van der Horst: bestuurslid De Plantage Amsterdam; voorzitter Stichting Herinneringscentra en Musea '40-'45; bestuurslid vriendenkring NIOD

Nevin Özutok: lid dagelijks bestuur stadsdeel Oost; lid van de raad van commissarissen Carré Theater

Judith Sargentini: Europarlementarier voor GroenLinks; bestuurslid stichting GroenLinks in de Europese Unie; bestuurslid stichting NII

Dineke Stam: zelfstandig werkend bureau Intercultural Museum and Heritage Projects; bestuurslid Cultuur & Co; coördinator Europees Project Express&Connect; lid adviescommissie Erfgoed en Musea Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur; gastcurator Stedsmuseum Tilburg tentoonstelling *Zielenzorg en Zielenmoord, Peerke Donders en de slavernij*

PERSONEEL

DIRECTIE

- Liesbeth van der Horst

COLLECTIE EN

TENTOONSTELLINGEN

- Karen Tessel

COLLECTIEBEHEER

- Frits van Suchtelen

EDUCATIE EN GROEPSBEZOEK

- Gerard Mensink (tevens webmaster)
- Sandra ter Mijtelen

PR EN RANDPROGRAMMERING

- Marjolein Marreveld

FINANCIËLE ADMINISTRATIE

- Annelies Licht (tot medio april)

BALIE

- Liene Denkers (tot 1 maart)
- Doetie Lootsma (vanaf 1 maart)
- Trudy Preuter

TECHNISCHE DIENST

- Mark Schotel
- Charly Braam

SECRETARIAAT EN

ALGEMENE ONDERSTEUNING

- Marjan Dejevij
- Frank de Ruijter

GEDETACHEERD VIA PANTAR

(banenpool, sociale werkvoorziening, e.d.)

BALIE

- Dasha Kubova

BIBLIOTHEEK EN DOCUMENTATIE

- Ruud Lindeman (tot november)

TECHNISCHE EN

HUISHOUDELIJKE DIENST

- Henk Stadwijk
- Rune Stoel
- Motti Boegborn (vanaf oktober)

GEDETACHEERD VIA JOHN CRADOCK FINANCIËLE SPECIALISTEN

- Mohammed Zeyani (tot augustus)
- Hermie Tap (september tot december)

FREELANCE PERSONEEL

PROJECTGROEP

KINDERMUSEUM

- Eryl Brugmans (ruimtelijke vormgeving)
- Daniël van Gils (game-ontwerper)
- Sander Hassing (game-ontwerper)
- Christa Jesse (grafische vormgeving)
- Barbara Mulderink (illustrator/ animator)
- Amanda Vollenweider (project-leider)
- Renate van Zalen (onderzoeker)

STAGIAIRES EN VRIJWILLIGERS

AKTION SÜHNEZEICHEN

FRIEDENSDIENSTE

- Esther van de Bovenkamp (januari t/m mei)
- Lena Stolle (tot augustus)
- Laura Best (vanaf september)

COMITÉ VAN AANBEVELING

- Ido Abram
- Hedy d'Ancona
- Marion Bloem
- Theo van Boven
- Laurens Jan Brinkhorst
- Remco Campert
- Dick Ernst Claassen
- Hanske Evenhuis-van Essen
- Huib Eversdijk (†)
- Cees Fasseur
- Bas de Gaay Fortman
- Til Gardeniers-Berendsen
- Cox Habbema
- Gerda Havertong
- Judith Herzberg
- Govert Huyser
- Pieter Kooijmans (†)
- Jeroen Krabbé
- Pauline Kruseman
- Wim van Norden
- Anil Ramdas (†)
- Marte Röling
- Roel Schoonveld
- Doekle Terpstra
- Ed. van Thijn
- Harry Verheij
- Gerard Wallis de Vries
- Harry van Wijnen
- Gert-Jan Wolffensperger

BESTUUR STICHTING VRIENDEN VAN HET VERZETSMUSEUM AMSTERDAM

- Duco Adema (voorzitter)
- Nico Passchier (secretaris)
- Willem de Kler (penning-meester)
- Floris Mrijen
- Aal Noppert
- Karel Warmenhoven

COMMISSIES/ KLANKBORDGROEPEN

COMMISSIE INHOUD

- Aspha Bijnaar
- Liesbeth van der Horst
- Marjolein Marreveld
- Aik Meeuse
- Gerard Mensink
- Erik Somers
- Dineke Stam
- Karen Tessel
- Annemarie de Wildt

KLANKBORDGROEP

KINDERMUSEUM

- Ido Abram
- Peter Bouman
- Aspha Bijnaar
- Lies Schippers
- Cees Hageman
- Mila Ernst
- Mirjam Gulmans
- Chris van der Heijden
- Hein Hoffmann
- Sjan Jansen
- Petra Katzenstein
- Marleen Keijlard
- Jeroen Kemperman
- Aik Meeuse
- Pauline Micheels
- Geerthe Schilder

- Erik Somers
- Dineke Stam
- Muriël Steegstra
- Iris Trompert
- Sonja Vetter-Samuels
- Ferry Walberg
- Annemarie de Wildt

KINDERKLANKBORDGROEP

DE VERZETSBENDE

- Anouar Aghattass
- Anne Hissink
- Titus van Gent
- Nelia Mitelembe Kissequel

VRIJWILLIGERS

MUSEUMDOCENTEN

- Femke Akerboom
- Catherine Bakker
- Bonnie Beekman
- Elles Bense
- Annemarie Bien
- Jahaga Bosscha
- Inge Brouwer
- Susanne Compier
- Sanne Dijkstra
- Mariet Doorten
- Kees Gerbrands
- Anne Goebertus
- Sanne van de Graaf
- Leonora Groen
- Marc de Hay
- Gwen Hofman
- Fleur Jager
- Wendy de Keijzer
- Liesbeth Koning
- Nadja Krüger

- David Lee
- Anita de Loos
- Anne-Marie Mreijen
- Mirjam Ohringer
- Pieter Overmars
- Nelleke Persoons
- Ralph Pluim
- Marja Rinsma
- Gerard van Rossum
- Tjitso Seynen
- Laurie Slegtenhorst
- Marijke Smit
- Marian Snoek
- Kirsten Spoolder
- Bijana Stojanovic
- Ferdinand Tillema
- Dick Verdonkschot
- Karel Warmenhoven
- Laetitia Wanders (†)
- Bea Weenink
- Wil Witsel

REGISTRATIE GROEPSBEZOEK

- Thijs Jordaan
- Sanne van de Graaf
- Ger Taubman

BALIEMEDEWERKERS

- Maartje de Beer
- Paulien van der Bel
- Marjan Bennum
- Jack Christ
- Jan Willem Dam
- Jermine Faragalla
- Gabriella van der Groen
- Erik Hendriks
- Yvonne Henrotte
- Rob Hoffhuis
- Daphne Krijnen
- Margot Laane
- Anke Lankreijer
- Nellie Limburg Zwaneveld
- Lydia Loevendie
- Carlijn van de Meulenhof
- Lies Muller
- Lily Ocasio
- Maamke Portengen
- Maarten Schipper
- Helga Taffijn
- Ger Taubman
- Willem Veenstra
- Marleen Vincenten
- Frieda Voorhorst

CATERING

- Noah Dull
- Yvonne Henrotte
- Reina Jaarsma
- Trees Moons
- Sandra van Os
- Doreen Philips
- Tineke Philips
- Asja Schouwerwou

COLLECTIE EN ONDERZOEK

- Willem Boon
- Josephine Kamp
- Rasa Kingma
- Renate van de Meer

BIBLIOTHEEK

- Carl Dijkstra
- Marc de Hay
- Johan de Jong

TECHNISCHE DIENST

- Willem Boon
- Pico Wychgel

KOERIERS

- Simon Jager
- Joop Reder
- Dick Verdonkschot
- Karel van Warmenhoven

ADMINISTRATIE

- Pim Gillot

ICT

- Marcel van Hal

CAMERAWERK

- Jan-Cees ter Brugge

FOTOGRAFIE

- Dick Verdonkschot

DE ACTIVITEITEN VAN HET VERZETSMUSEUM ZIJN IN 2012 MEDE MOGELIJK GEMAAKT DOOR BIJDRAGEN VAN EEN GROOT AANTAL INSTELLINGEN, BEDRIJVEN EN PARTICULIEREN

ALGEMENE BIJDRAGEN IN 2012

- Aktion Sühnezeichen Friedensdienste
- Boedelbak bv
- Christelijk Nationaal Vakverbond
- Gemeente Amsterdam
- Stichting Dr. Edward Hardoon
- ING Nederland
- M. Koster en Zn
- KPMG
- KVGGO
- Meerschappij bv
- Millward Brown Centrum
- Het Parool
- Parrée Beheer b.v.
- Rami Amsterdam B.V.
- Swiss Re Life
- VCK Holding B.V.
- Verbond van Verzekeraars
- en diverse particulieren en ca. 1.300 donateurs van de Vriendenstichting

BIJDRAGEN KINDERMUSEUM

T/M 31-12-2012

HOOFDSPONSOR

- Nationaal Fonds voor Vrijheid en Veteranenzorg (vfonds)
- Stichting Alumni Amsterdamse Academie
- Ars Donandi/W.J.O. de Vries Fonds
- Bouwfonds Cultuurfonds/Rabobank vastgoed
- M.A.O.C Gravin Van Bylandt Stichting
- Centrum voor Propaganda voor Eenheid in de Vakbeweging
- Cool Cat Foundation
- Stichting ter bevordering van de Christelijke Pers
- Stichting Democratie en Media
- Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
- Gemeente Amstelveen
- Gemeente Amsterdam, Kunst en Cultuur
- Gemeente Amsterdam, Economische Zaken
- Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Centrum
- Gemeente Diemen

- Gemeente Ouder-Amstel
- Goede doelen fonds ING-medewerkers
- K.F. Hein Fonds
- Hilleel Moerel Stichting
- Iona Stichting
- Kattendijke/Drucker Stichting
- Kiwanis Club Amsterdam
- Kollewijn fonds
- Ministerie van VWS, eenheid OHW
- Stichting Het R.C. Maagdenhuis
- Stichting Maatschappij tot Nut der Israëlieten in Nederland
- Maatschappij Tot Nut van 't Algemeen
- Madurodam Steunfonds
- Elise Mathilde Fonds
- Mondriaan Fonds
- Hendrik Muller Fonds
- Nationaal Comité 4 en 5 mei
- Stichting uitgeverij en boekhandel Pegasus
- Prins Bernhard Cultuurfonds
- Provincie Noord-Holland
- Rabobank Amstel en Vecht
- Ruusscher Stichting
- Skan-fonds
- Stichting Sam Slager
- Solidariteitsfonds
- Maria Stroot fonds

- Verenigd Verzet
- VSB Fonds
- Fiep Westendorp Foundation
- Stichting van Woudschoten
- en vele honderden particulieren en donateurs van de Vriendenstichting

BIJDRAGEN VOOR OVERIGE

PROJECTEN IN 2012

- Embassy of the United States of America
- Gemeente Amsterdam
- M.A.O.C Gravin van Bylandt Stichting
- SNS Reaal fonds
- Nationaal Fonds voor Vrijheid en Veteranenzorg

BIJDRAGEN IN NATURA

- Accountancy aan de Amstel b.v.
- Hans Ruijsenaars architecten
- Stibbe Amsterdam
- Sweegers en de Bruijn
- Warendorf notarissen

COLOFON

© Verzetsmuseum Amsterdam, april 2013

TEKST

Liesbeth van der Horst

ONTWERP

Jarno Aafjes Concept & Design

DTP

Zwaar Water

FOTO'S

Willem Boon

Juliette Erkels

Laurens Korteweg

Gerard Mensink

Sandra ter Mijtelen

Harry Mock

Govert de Roos

Henk Rougoor

Frank de Ruijter

Merijn Soeters

Dick Verdonkschot

